

POTREBE ZA DODATNIM ZNANJIMA I VJEŠTINAMA NA TRŽIŠTU RADA U BJELOVARSKO-BILOGORSKOJ ŽUPANIJI

Sažetak

Posljednjih dvadeset godina dogodile su se važne promjene u gospodarstvu koje su utjecale na tržište rada. U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji nezaposlenost je velika, posebno mladih osoba bez radnog iskustva, a u porastu je i udio dugotrajno nezaposlenih osoba u ukupnoj nezaposlenosti. Istovremeno, ponuda radne snage ne zadovoljava potrebe u gospodarstvu.

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2006. je godine provedeno istraživanje potreba za dodatnim znanjima i vještinama u županijskome gospodarstvu. Na uzorku 1.594 poduzeća i obrta cilj je bio istražiti relevantna područja potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika i poduzetnika u poduzećima i obrtima te utvrditi povezanost razvojnih planova poduzetnika s potrebama za znanjima i vještinama. Utvrđena je neznatna korelacija između plana razvoja poslovanja i plana zapošljavanja radnika. Uočeno je i da ne postoji statistički bitna razlika u područjima potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika. Poduzetnici prepoznaju potrebe za dodatnim stručnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika. Plan razvoja poslovanja povezaniji je s potrebama za dodatnim znanjima i vještinama postojećih radnika, iako poduzetnici nisu bitnije spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i radnika. Poduzetnici procjenjuju da sami nemaju dostatna znanja i vještine, međutim nisu iskazali dostatan interes za osobnim obrazovanjem.

Usklađenost ponude tržišta rada s potrebama gospodarstva važna je odrednica gospodarskog razvoja Županije. Stoga je ključno pitanje povezivanja lokalnog obrazovnog i ekonomskog podsustava, prije svega intenziviranje obrazovanja poduzetnika. Poznavanje tehnika i metoda planiranja poslovanja i zapošljavanja, analiza radnih mjesta i povezivanje zahtjeva radnih mjesta s potrebama za znanjima i vještinama radnika može osigurati kvalitetniju informaciju za prilagodbu programa obrazovanja na svim razinama.

Ključne riječi: obrazovanje; cjeloživotno učenje; znanje; vještine; tržište rada; tržište znanja; zapošljivost.

1. Uvod

Informacijsko doba, sve brži znanstveno-tehnološki napredak i globalizacija donijeli su velike promjene u gospodarstvu. Tradicionalni resursi industrijalizacije kao što su prirodni resursi, kapital i rad sve se više zamjenjuju znanjem, a tržište rada postaje tržište znanja. Obrazovna struktura stanovništva i zaposlenih usklađena s potrebama gospodarstva presudna je odrednica konkurentnosti i gospodarskog razvoja.

To otvara prostor mogućem zaključku da u takvom gospodarstvu ključnu ulogu ima znanje, a obrazovanje postaje čimbenikom usklađivanja ponude i potražnje na tržištu rada. Međutim, obrazovanje ne prati navedene promjene, ne prilagođava programe zahtjevima gospodarstva za znanjima i vještinama, a jedna od posljedica jest neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada.

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prisutna je visoka stopa nezaposlenosti, posebno mladih osoba bez radnog iskustva i dugotrajno nezaposlenih. Poduzetnici se nerado odlučuju na zapošljavanje mladih osoba izišlih iz odgojno-obrazovnog sustava. To rezultira društvenim i individualnim posljedicama koje proizlaze iz nezaposlenosti, dodatnim troškovima pojedinaca i organizacija. Međusobna komunikacija podsustava koji determiniraju razvoj društva unaprijedila bi stvarnu ulogu obrazovanja na tržištu rada, utjecala na smanjenje nezaposlenosti, unaprijedila konkurentnost gospodarstva. Ispitivanje, prepoznavanje i predviđanje potreba gospodarstva za znanjima i vještinama te implementacija spoznaja unapređenjem obrazovnih programa mogući je put do realizacije obrazovanja kao bitnog čimbenika usklađivanja ponude i potražnje na tržištu rada i razvoja gospodarstva.

S obzirom na to da na odluku poslodavaca o zapošljavanju djelatnika, uz formalno obrazovanje, utječu dodatno stečena znanja i vještine, 2006. godine provedeno je empirijsko istraživanje potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika u gospodarstvu Bjelovarsko-bilogorske županije.

2. Metodologija istraživanja

Polazište istraživanja bila je uočena neravnoteža na tržištu rada Bjelovarsko-bilogorske županije. Naime, prema podacima popisa stanovništva iz 2001. godine, udio aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu Bjelovarsko-bilogorske županije bio je 48,06%, što je u odnosu na Republiku Hrvatsku (44,00%) za 1,9% više.¹

Promatrana je 2005. godina, koja je prethodila istraživanju potreba za znanjima i vještinama u gospodarstvu Bjelovarsko-bilogorske županije i na osnovi koje su, zbog usporedivosti pokazatelja, prikupljeni statistički podaci mjerodavnih institucija.

---

¹ http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_01_11/H01_01_11.html

Istraživanje je realizirano u okviru projekta *Analiza potreba za znanjima, vještinama i radnicima u gospodarstvu Bjelovarsko-bilogorske županije tijekom 2006. godine*. Partneri u projektu bili su: Bjelovarsko-bilogorska županija, Grad Bjelovar, Razvojna agencija Poslovni park Bjelovar d.o.o., Hrvatska obrtnička komora – Obrtnička komora Bjelovarsko-bilogorske županije, Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Bjelovar, Pučko otvoreno učilište Bjelovar, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Bjelovar te Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar.

S obzirom na problem ovo se istraživanje može smatrati primijenjenim ili aplikativnim istraživanjem (Zelenika, 2000.) jer je njegova svrha dobivanje znanstveno utemeljenih odgovora na konkretne probleme prakse. Istovremeno, s obzirom na razdoblje kojim se bavi, usmjereno je istraživanju sadašnjosti. Korišten je transverzalni pristup jer su promatrane pojave na raznim mjestima i u različitim uvjetima u određenom vremenskom razdoblju (Mužić, 1986.).

2.1. Problem istraživanja

Wilard Daggett rekao je 1992. godine: „...svijet u kojem će živjeti naša djeca mijenja se četiri puta brže od naših škola...“ (Dryden, Vos, 2001., str. 102), koje pripremaju učenike za tržište rada. Osim toga, poduzeća i obrti ne ulažu velika sredstva u unapređenje znanja i vještina radnika.

Problem istraživanja usmjeren je na spoznaju da je u većini tranzicijskih i posttranzicijskih zemalja, među kojima je i Republika Hrvatska, uz visoku stopu nezaposlenosti prisutna neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada. To znači da obrazovanje još uvijek nije prepoznato kao bitan čimbenik usklađivanja ponude i potražnje na tržištu rada.

2.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja obuhvaća područja potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika te poslodavaca u poduzećima i obrtima, razvojne planove poduzeća i obrta s potrebama za znanjima i vještinama.

2.3. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj je istražiti relevantna područja potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika i poduzetnika u poduzećima i obrtima u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te utvrditi povezanost razvojnih planova poduzeća i obrta s potrebama za znanjima i vještinama.

Zadaci istraživanja:

1. Utvrditi postoji li povezanost između plana razvoja poslovanja i plana zapošljavanja.
2. Utvrditi postoje li razlike u područjima potreba za dodatnim znanjima i vještinama između postojećih i budućih radnika.
3. Utvrditi postoji li povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika.
4. Istražiti spremnost poduzetnika za sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika.
5. Istražiti interes poduzetnika za osobnim obrazovanjem.
6. Istražiti područja potreba za osobnim obrazovanjem poduzetnika.
7. Istražiti povezanost plana razvoja poslovanja i interesa poduzetnika za osobno obrazovanje.

2.4. Hipoteze istraživanja

Polazeći od teorijskih spoznaja o povezanosti obrazovanja i tržišta rada s gospodarskim rastom i razvojem i utvrđenih zadataka istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Ne postoji povezanost između plana razvoja poslovanja i plana zapošljavanja.
2. Ne postoji razlika u područjima potreba za dodatnim znanjima i vještinama između postojećih i budućih radnika.
3. Ne postoji povezanost između plana razvoja poslovanja poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika.
4. Proporcija poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika iznosi 0,25.
5. Proporcija poduzetnika koji su zainteresirani za osobno obrazovanje jest 0,30.
6. Različita su područja potreba za osobnim obrazovanjem poduzetnika.
7. Ne postoji povezanost između plana razvoja poslovanja i interesa poduzetnika za osobno obrazovanje.

2.5. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

U istraživanju, formuliranju i prezentiranju rezultata istraživanja korištene su deskriptivna i kauzalna metoda.

Primijenjeni su postupci rada na dokumentaciji, intervjuiranja i anketiranja.

U istraživanju su kao instrumenti korišteni anketni upitnik i protokol intervjuja.

Za prikupljanje općih i statističkih podataka o poduzeću/obrtu korišten je postupak anketiranja, a instrument je bio anketni upitnik. Pitanja u anketnom

upitniku odnosila su se na opće informacije o poduzeću/obrtu, broju i strukturi zaposlenih radnika i planu zapošljavanja novih radnika u 2007. i 2008. godini.

Za prikupljanje ostalih podataka korišten je postupak individualnog direktnog intervjua, a s obzirom na tijek i sadržaj vezani intervjua uz protokol intervjua kao instrument ispitivanja.

Protokol intervjua sastojao se od četiriju dijelova:

(a) Podaci o zahtjevima postojećih radnih mjesta

(b) Podaci o zahtjevima novih radnih mjesta

Podaci o zahtjevima postojećih i novih radnih mjesta sadržavali su: naziv radnog mjesta, zvanje – kvalifikaciju, broj radnika, potrebna dodatna znanja (stručna znanja, strani jezici, ostalo), potrebne dodatne vještine (komunikacijske, tehničko-mehaničke, kompjutorske i ostale).

(c) Razvojni trendovi i potrebna znanja i vještine

Podaci o razvojnim trendovima i potrebnim dodatnim znanjima i vještinama sadržavali su osam otvorenih i zatvorenih pitanja o smjeru razvoja i pripadajućim potrebama za znanjima i vještinama radnika: uvođenje novih tehnologija, širenje ponude proizvoda i usluga, širenje tržišta.

(d) Programi obrazovanja i osposobljavanja

Podaci o programima obrazovanja i osposobljavanja sadržavali su 11 otvorenih i zatvorenih pitanja kojima se ispitao stav poduzetnika o angažiranosti pripravnika i naučnika, spremnosti sudjelovanja u razvoju i provedbi programa osposobljavanja novozaposlenih radnika i osobnom obrazovanju.

Pri konstrukciji pitanja korištena su otvorena i zatvorena pitanja. U otvorenim pitanjima ispitanici su mogli odgovarati svojim riječima, a pitanja zatvorenog tipa obuhvaćala su pitanja s ponuđenim odgovorima nabrojavanja i pitanja s rangiranjem ponuđenih odgovora.

Metodom slučajnog izbora izvršeno je predispitivanje na 10 poduzeća i 10 obrta. Nakon prikupljanja povratnih informacija, protokol intervjua rekonstruiran je u odnosu na uočene nedostatke. Predstavljena je treća, završna verzija i nju su prihvatili predstavnici suradničkih ustanova.

U malim poduzećima u intervjua su sudjelovale odgovorne osobe poduzeća (direktori), u srednjim i velikim poduzećima direktori ili voditelji odjela ljudskih potencijala, a u obrtima njihovi vlasnici.

2.6. Razdoblje, osnovni skup i uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno u razdoblju od svibnja do kolovoza 2006. godine u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Za analizu osnovnog skupa i uzorka korišteni su podaci iz godišnjih izvještaja relevantnih institucija koji se odnose na promatrane

pokazatelje 2005. godine. Istraživanje je pripremano u prvom kvartalu 2006. godine, a provedeno je od svibnja do rujna 2006. godine. Slijedio je unos podataka i kontrola unosa do kraja 2006. godine. Podaci su obrađeni tijekom 2007. godine.

Populaciju (osnovni skup) u ovom istraživanju čine poduzetnici (odgovorne osobe poduzeća i vlasnici obrta) Bjelovarsko-bilogorske županije.

Osnovni skup istraživanja obuhvaćao je aktivna poduzeća i aktivne obrte registrirane u pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije: Bjelovaru, Čazmi, Daruvaru, Garešnici i Grubišnom Polju. Osnovni skup sadrži ukupno 2.953 poduzetnika (1.772 obrta i 1.111 trgovačkih društava) koji zapošljavaju ukupno 20.200 radnika u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (od toga 4.687 zaposlenih u obrtu i 15.513 zaposlenih u trgovačkim društvima).

Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno 621 poduzeće ili 55,90% ukupnog broja poduzeća s 7.423 zaposlenih ili 47,85% ukupnog broja zaposlenih te 973 obrta ili 52,34% ukupnog broja registriranih aktivnih obrta s 47,17% ukupno zaposlenih.

Promatrajući odnos osnovnog skupa i uzorka, možemo zaključiti da od ukupnog broja poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije uzorak čini 53,67% poduzetnika s ukupno 36,75% zaposlenih u poduzetništvu Bjelovarsko-bilogorske županije.

Uzorak istraživanja prigodan je jer su ga činila poduzeća i obrti koji su prihvatili sudjelovati u istraživanju, a promatran je prema četiri kriterija:

1. Pravni oblik ustrojstva odnosi se na oblik registracije. U istraživanje su uključena poduzeća (trgovačka društva s djelomičnom odgovornošću i dionička društva) te obrti.
2. Sjedište poduzeća i obrta, odnosno lokalna zastupljenost, odnosi se na mjesto registracije poduzeća i obrta. U istraživanje su uključena poduzeća registrirana na Trgovačkom sudu u Bjelovaru sa sjedištem u pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županija: Bjelovaru, Daruvaru, Čazmi, Grubišnom Polju i Garešnici te obrti registrirani u obrtnom registru mjerodavnog županijskog ureda. Podaci o lokalnom obrtništvu prate se u udruženjima obrtnika. U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji djeluju udruženja u Bjelovaru, Čazmi, Daruvaru i Garešnici. Obrtnici iz Grubišnog Polja vode se u Udruženju obrtnika Daruvar.
3. Veličina poduzeća mjerena brojem zaposlenih usklađena je sa Zakonom o računovodstvu (Narodne novine, 146/05.) na osnovi kojeg se statistički prati poslovanje poduzetnika u Republici Hrvatskoj.

U strukturi veličine poduzeća u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji najveći udio čine mala poduzeća (92,89%), 5,40% je srednjih poduzeća i 1,71% veliko poduzeće. Iako u obuhvaćenom uzorku možemo uočiti odstupanje (55,14% malih, 61,67%

srednje velikih i 78,95% velikih poduzeća), ono je razumljivo s obzirom na to da ukupna veličina uzorka čini 55,90% osnovnog skupa poduzeća.

4. Pretežita djelatnost poduzeća i obrta usklađena je prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD)² prema kojoj su ispitivači šifrirali ispitana poduzeća i obrte.

Najveći broj ispitanih poduzetnika pripada djelatnosti trgovine (38,1%), slijede prerađivačka industrija (22,0%), poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge (11,0%), građevinarstvo (10,2%), prijevoz, skladištenje i veze (9,9%).

Na osnovi prikupljenih podataka moguće je utvrditi da podaci iz uzorka relativno dobro predstavljaju strukturu pretežitih djelatnosti osnovnog skupa poduzeća i obrta Bjelovarsko-bilogorske županije.

2.7. Unos i obrada podataka

Za potrebe unosa i obrade podataka izrađena je internetska aplikacija koja je podržavala računalni unos i obradu podataka.

Za utvrđivanje povezanosti pojava korišten je hi-kvadrat test, a za izračunavanje stupnja povezanosti koeficijent kontingencije i korigirani koeficijent kontingencije. Za testiranje hipoteze o proporciji osnovnog skupa korišteno je izračunavanje standardne pogreške proporcije. Testirana je hipoteza o razlici između proporcija uz izračunavanje t-omjera za razliku proporcija uz veliki uzorak.

3. Rezultati istraživanja i rasprava

Rezultati istraživanja prikazani su i interpretirani u skladu s postavljenim zadacima i hipotezama.

3.1. Plan razvoja poslovanja i plan zapošljavanja

Plan razvoja poduzetnika odnosio se na plan razvoja poslovanja. U njemu se planira uvođenje novih tehnologija, širenje proizvoda i usluga te širenje na nova tržišta. Plan razvoja poslovanja obuhvaća i plan zapošljavanja radnika.

Prema rezultatima istraživanja, od ukupnog broja poduzetnika koji su se izjasnili plan zapošljavanja iskazalo je svega 12,4% ili 181 poduzetnik, a prema njemu zaposlilo bi se ukupno 397 radnika u razdoblju od dvije godine.

---

² Pravilnik o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti – NKD, 2002., Narodne novine 52/2003.

Usporede li se podaci o planu zapošljavanja poduzetnika s planom razvoja poslovanja, uočava se nesklad. Od ukupnog broja ispitanih poduzetnika, 631 ili 43,3% ispitanika koji su se izjasnili iskazalo je plan razvoja u sljedeće dvije godine.

Tablica 1. Plan razvoja poslovanja i plan zapošljavanja

Plan razvoja poslovanja	Planiraju zapošljavanje	%	Ne planiraju zapošljavanje	%	Ukupno	%
Imaju plan	111	61,3	520	40,8	631	43,3
Nemaju plan	70	38,7	756	59,2	826	56,7
Ukupno	181	100	1276	100	1457	100

Hi-kvadrat = 26,49; df = 1; p > 0,01; C = 0,13

Primjenom hi-kvadrat testa utvrđeno je da on za povezanost plana razvoja poslovanja i plan zapošljavanja iznosi 26,49 te je uz jedan stupanj slobode i 99-postotnu vjerojatnost odbačena hipoteza i zaključeno je da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između postojanja razvojnih planova poduzeća i plana zapošljavanja radnika. Koeficijent kontingencije C iznosi 0,13 (korigirani C = 0,18), što ukazuje na zaključak o neznatnoj korelaciji.

3.2. Potrebe za područjima dodatnih znanja i vještina postojećih i budućih radnika

Problem potreba za dodatnim znanjima i vještinama na tržištu rada u ovom je istraživanju promatran kroz stavove poduzetnika o područjima potreba za dodatnim znanjima i vještinama na postojećim i budućim radnim mjestima. Istraživanje nije pretendiralo dati odgovore na pitanja zadovoljstva kvalitetom postojećih obrazovnih programa, već ponuditi okvir za pristup unapređenju programa u odnosu na uočene dodatne potrebe poduzetnika. Poduzetnici nisu dovoljno upoznati s programima obrazovanja te ne bi bilo znanstveno prihvatljivo tražiti njihove procjene kvalitete programa. Zato su granice ovog istraživanja određene područjima potreba za dodatnim znanjima i vještinama koja su na tržištu rada tražene.

U istraživanju su područja potreba za dodatnim znanjima i vještinama promatrana u odnosu na postojeća i buduća radna mjesta. Kategorizirana su u dvije skupine:³

- a) potrebna dodatna znanja: stručna znanja, strani jezici i ostalo,

³ Područja potreba za dodatnim znanjima i vještinama usklađena su s rezultatima projekta CARDS 2002. *Lokalna partnerstva za zapošljavanje tiskanim u priručniku Pristup razvoju programa osposobljavanja nezaposlene mladeži na lokalnom/regionalnom nivou*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2004.

- b) potrebne dodatne vještine: komunikacijske, mehaničke, kompjutorske i ostale vještine.

3.2.1. Potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih radnika

Prema rezultatima istraživanja, od ukupnog broja postojećih radnika (8.747) poduzetnici su iskazali potrebe za dodatnim znanjima za 2.717 (31,1%), a potrebe za dodatnim vještinama za 4.013 (45,9%) postojećih radnika.

Za 68,9% postojećih radnika poduzetnici su iskazali da ne trebaju dodatna znanja, što upućuje na zaključak da su poduzetnici zadovoljni znanjima većine postojećih radnika.

Za 54,1% postojećih radnika poduzetnici su iskazali da ne trebaju dodatne vještine. To upućuje na zaključak da su poduzetnici zadovoljni vještinama većine postojećih radnika.

Potrebe poduzetnika na područjima dodatnih znanja i vještina ispitane su u odnosu na broj radnika za koje su ih poduzetnici iskazali. Ispitivači su uputili poduzetnike da odrede po jedno prioritetno područje potrebnih dodatnih znanja i vještina koje očekuju od postojećih radnika. Od ukupnog broja zaposlenika (8.747), poduzetnici su iskazali potrebe za dodatnim znanjima za 2.717 ili 31,1% i dodatnim vještinama za 4.013 ili 45,9% postojećih radnika. U strukturi percipiranih potreba poduzetnika za dodatnim znanjima postojećih radnika 87,1% odnosi se na stručna znanja, a 12,9% na znanje stranoga jezika (tablica 2).

Tablica 2. Područja potreba za dodatnim znanjima postojećih radnika

	PODRUČJA POTREBA ZA DODATNIM ZNANJIMA		
	Stručna znanja	Strani jezik	Ukupno
Broj zaposlenika	2.367	350	2.717
Udio (%)	87,1	12,9	100

Tablica 3. Područja potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika

	PODRUČJA POTREBA ZA DODATNIM VJEŠTINAMA			
	Komunikacijske	Tehničko-mehaničke	Kompjutorske	Ukupno
Broj zaposlenika	2.778	222	1.013	4.013
Udio (%)	69,2	5,5	25,2	100

Poduzetnici su iskazali znatniji udjel postojećih radnika kojima su potrebne dodatne vještine, i to za 4.013 ili 45,9%. U strukturi područja potreba poduzetnici su iskazali potrebe za dodatnim komunikacijskim vještinama za 2.778 ili 69,2% ukupnog broja radnika, za kompjutorskim vještinama 1.013 ili 25,2% i tehničko-mehaničkim vještinama za 222 ili 5,5% postojećih radnika (tablica 3).

Usporede li se iskazane potrebe za dodatnim znanjima s potrebama za dodatnim vještinama, može se zaključiti da poduzetnici veće značenje pridaju potrebama za dodatnim vještinama postojećih zaposlenika. Ta tvrdnja posebno se očituje u iskazanim potrebama za komunikacijskim vještinama jer čini 69,2% ukupno iskazanih potreba za vještinama.

Istraživanje se nije bavilo konkretnim područjima komunikacijskih vještina, međutim, s obzirom na to da je 36,4% ispitanih poduzetnika iz djelatnosti trgovine, opravdano je pretpostaviti da se iskazane potrebe odnose na prodajne i pregovaračke vještine čiji je cilj unapređenje odnosa s klijentima radi povećanja dobiti poduzetnika.

3.2.2. Potrebe za dodatnim znanjima i vještinama budućih radnika

Tablica 4. Područja potreba za dodatnim znanjima budućih radnika

Ukupni broj potrebnih budućih radnika	Područja potreba za dodatnim znanjima		Ukupno
	Stručna znanja	Strani jezik	
397	72	21	93
	77,4	22,6	100

Od ukupnog broja planiranih radnika (397) poduzetnici su za 93 ili 23,4% procijenili potrebe za dodatnim znanjima, i to: za 72 radnika ili 77,4% stručna znanja, a za 21 radnika ili 22,6% strani jezik (tablica 4). Za 351 ili 88,4% budućih radnika poduzetnici su iskazali potrebe za dodatnim vještinama, i to: za 135 ili 38% komunikacijske vještine, 124 ili 35,3% kompjutorske vještine i za 92 radnika ili 35,3% tehničko-mehaničke vještine (tablica 5).

Zadatak istraživanja bio je utvrditi postojanje razlike između potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika (grafikon 1).

Nul-hipotezom je pretpostavljeno da ne postoji razlika između potreba za dodatnim znanjima postojećih i budućih radnika.

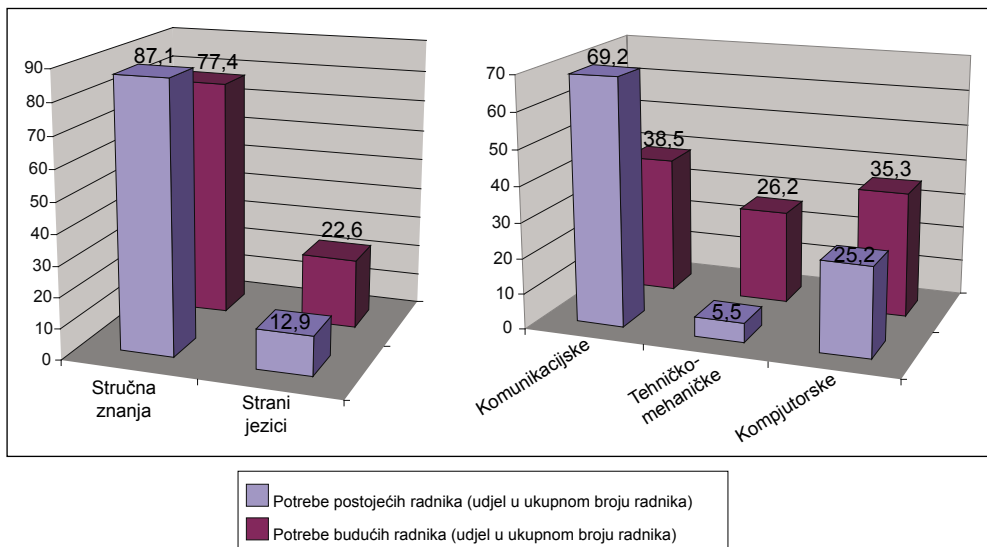
Testirana je hipoteza o razlici ovih dviju grupa na razini od 0,01. Rezultat nije prelazio 2,58, pa je prihvaćena nul-hipoteza i utvrđeno da ne postoji razlika između potreba za znanjima postojećih i budućih radnika.

Tablica 5. Područja potreba za dodatnim vještinama budućih radnika

Ukupni broj potrebnih budućih radnika	PODRUČJA POTREBA ZA DODATNIM VJEŠTINAMA			
	Komunikacijske	Tehničko-mehaničke	Kompjutorske	Ukupno
397	135	92	124	351
	38,5 %	26,2 %	35,3 %	88,4

Isti postupak primijenjen je za testiranje razlike između proporcija iskazanih potreba za vještinama postojećih i budućih radnika i primjenom iste metode utvrđeno je da ne postoji razlika između potreba za vještinama postojećih i budućih radnika.

Testiranjem razlike proporcija iskazanih potreba za znanjima i vještinama postojećih i budućih zaposlenika potvrđena je nul-hipoteza i zaključeno da ne postoji razlika između potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika.

Grafikon 1. Područja potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika

3.3. Plan razvoja poslovanja i potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika

Istraživanjem se željelo utvrditi postoji li povezanost između postojanja razvojnih planova poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika.

3.3.1. Plan razvoja poslovanja i potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih radnika

Od 163 poduzetnika koji su iskazali potrebe za dodatnim znanjima postojećih radnika, 127 ili 77,9% ima, a 36 ili 22,1% nema plan razvoja poslovanja. Od 1.294 poduzetnika koji su izjavili da ne trebaju dodatna znanja postojećih radnika njih 504 ili 38,9% ima, a 790 ili 61,1% nema plan razvoja poslovanja (tablica 6).

Postavljena je nul-hipoteza da ne postoji povezanost između postojanja razvojnih planova poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima postojećih radnika.

Tablica 6. Povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima postojećih radnika

	Potrebna su im dodatna znanja	%	Nisu im potrebna dodatna znanja	%	Ukupno	%
Imaju plan razvoja poslovanja	127	77,9	504	38,9	631	43,3
Nemaju plan razvoja poslovanja	36	22,1	790	61,1	826	56,7
Ukupno	163	100	1.294	100	1.457	100

Hi-kvadrat = 87,94 ;df = 1; p > 0,01; C = 0,23

Hi-kvadrat iznosio je 87,94, pa je uz jedan stupanj slobode i 99-postotnu vjerojatnost odbačena nul-hipoteza i zaključeno je da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između postojanja razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim znanjima postojećih radnika.

Koeficijent kontingencije C iznosi 0,23, a korigirani C = 0,32 te oni ukazuju na neznatnu korelaciju između plana razvoja i potreba za dodatnim znanjima.

Istim postupkom istraženo je postojanje povezanosti između postojanja razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika. Postavljena je nul-hipoteza da ne postoji povezanost između postojanja razvojnih planova poduzetnika i potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika.

Od 863 poduzetnika koji su iskazali potrebe za dodatnim vještinama postojećih radnika, 487 ili 56,4 % ima, a 376 ili 43,6% nema plan razvoja poslovanja. Od 731 poduzetnika koji je izjavio da ne treba dodatne vještine postojećih radnika njih 144 ili 19,7% ima, a 587 ili 80,3% nema plan razvoja poslovanja (tablica 7).

Tablica 7. Povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika

	Potrebne su im dodatne vještine	%	Nisu im potrebne dodatne vještine	%	Ukupno	%
Imaju plan razvoja poslovanja	487	56,4	144	19,7	631	39,6
Nemaju plan razvoja poslovanja	376	43,6	587	80,3	963	60,4
Ukupno	863	100	731	100	1.594	100

Hi-kvadrat = 285,22; df = 1; p > 0,01; C = 0,39

Izračunati hi-kvadrat iznosio je 285,22, pa je uz jedan stupanj slobode i 99-postotnu vjerojatnost odbačena nul-hipoteza te je zaključeno da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika.

Koeficijent kontingencije C iznosi 0,39, a korigirani C = 0,55, što ukazuje na umjerenu korelaciju između plana razvoja i potreba za dodatnim vještinama.

Postojanje povezanosti ovih dviju promatranih pojava ukazuje na važnost planiranja potreba za dodatnim znanjima i vještinama. Poduzetnici koji planiraju razvoj poslovanja uvođenjem novih tehnologija, širenjem proizvoda i usluga ili širenjem na nova tržišta moraju planirati potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih radnika koji će realizirati razvojne planove.

3.3.2. Plan razvoja poslovanja i potrebe za znanjima i vještinama budućih radnika

U strukturi plana novog zapošljavanja poduzetnici su iskazali plan zapošljavanja 397 radnika. Istraživanjem se željelo utvrditi postojanje povezanosti između plana

razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima i vještinama budućih, planiranih zaposlenika. Od 393 poduzetnika koji su iskazali potrebe za dodatnim znanjima budućih radnika 237 ili 60,3% ima, a 156 ili 39,7% nema plan razvoja poslovanja. Od 1.064 poduzetnika koji su izjavili da ne trebaju dodatna znanja budućih radnika njih 394 ili 37,0% ima, a 670 ili 63,0% nema plan razvoja poslovanja (tablica 8).

Tablica 8. Povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima budućih radnika

	Potrebna su im dodatna znanja	%	Nisu im potrebna dodatna znanja	%	Ukupno	%
Imaju plan razvoja poslovanja	237	60,3	394	37,0	631	43,3
Nemaju plan razvoja poslovanja	156	39,7	670	63,0	826	56,7
Ukupno	393	100	1.064	100	1.457	100

Hi-kvadrat = 62,38; df = 1; p > 0,01; C = 0,20

Hi-kvadrat je iznosio 62,38, pa je uz jedan stupanj slobode i 99-postotnu vjerojatnost odbačena nul-hipoteza te je zaključeno da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima budućih radnika.

Koeficijent kontingencije C, koji iznosi 0,20, i korigirani C, koji iznosi 0,28, ukazuju na nisku korelaciju između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim znanjima budućih radnika.

Isti je postupak primijenjen za utvrđivanje povezanosti između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim vještinama budućih radnika. Od 1.223 poduzetnika koji su iskazali potrebe za dodatnim vještinama budućih radnika, 564 ili 46,1% ima, a 659 ili 53,9% nema plan razvoja poslovanja. Od 234 poduzetnika koji su izjavili da ne trebaju dodatne vještine budućih radnika njih 67 ili 28,6% ima, a 167 ili 71,4% nema plan razvoja poslovanja (tablica 9).

Tablica 9. Povezanost između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim vještinama budućih radnika

	Potrebne su im dodatne vještine	%	Nisu im potrebne dodatne vještine	%	Ukupno	%
Imaju plan razvoja poslovanja	564	46,1	67	28,6	631	43,3
Nemaju plan razvoja poslovanja	659	53,9	167	71,4	826	56,7
Ukupno	1.223	100	234	100	1.457	10

Hi-kvadrat = 23,75; df = 1; p > 0,01; C = 0,13

Hi-kvadrat je iznosio 23,75, pa je uz jedan stupanj slobode i 99-postotnu vjerojatnost odbačena nul-hipoteza te je zaključeno da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između postojanja razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim vještinama budućih radnika. Koeficijent kontingencije C 0,13 i korigirani C = 0,18 ukazuju na neznatnu korelaciju između plana razvoja poslovanja i potreba za dodatnim vještinama budućih radnika.

3.4. Spremnost poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije za sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja

U prethodnom dijelu istraživanja utvrđeno je da poduzetnici Bjelovarsko-bilogorske županije koji planiraju razvoj poslovanja istovremeno nedovoljno prepoznaju potrebe za novim zapošljavanjem, kao ni potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih zaposlenika.

Neki od mogućih uzroka jesu nedovoljno poznavanje obrazovnih programa te razine znanja i vještina učenika tijekom i nakon obrazovanja.

Prikupljeni podaci pokazali su da od 1.594 ispitana poduzetnika svega 13,5% uzima učenike na naukovanje i stručnu praksu. Zanimljivo je uočiti da je u ukupnom broju poduzetnika koji uzimaju učenike veći udio poduzeća (15,3%) u odnosu na obrte (12,3%).

Podatak o manjem udjelu obrta u spremnosti na uzimanje naučnika na naukovanje zabrinjavajući je s obzirom na to da 170 ili 17,5% obrta ima licencu za prijam

naučnika koju izdaje Obrtnička komora. Bilo bi zanimljivo istražiti razloge zašto ne primaju naučnike unatoč formalno ostvarenim uvjetima, ali to nije predmet ovog istraživanja.

S obzirom na iskazane potrebe za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih zaposlenika bilo je zanimljivo istražiti spremnost poduzetnika na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja. Sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja u istraživanju se odnosilo na učenike, polaznike programa srednjoškolskog obrazovanja i nove radnike.

Stoga je postavljena hipoteza da je proporcija poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika 25%.

Od ukupnog broja ispitanih poduzetnika ($N = 1.594$) spremnost na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika iskazalo je 313 ili 19,6% poduzetnika. Uočljiva je razlika između spremnosti poduzeća i obrta. Naime, 217 ili 34,9% poduzeća te 96 ili 9,9% obrta iskazalo je spremnost na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika.

Poduzetnici koji su iskazali spremnost na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika trebali su odrediti vrstu suradnje za koju su zainteresirani. Iz prikupljenih podataka proizlazi da od ukupnog broja poduzetnika zainteresiranih za suradnju u razvoju programa obrazovanja učenika ($N = 313$) 292 ili 93,3% poduzetnika tu suradnju vidi kroz osiguranje stručnih znanja, 15 poduzetnika ili 4,8% kroz osiguranje prostora, 4 ili 1,3% kroz financijsku potporu, a 2 ili 0,6% na neki drugi, nespomenuti način.

Istraživanjem je utvrđeno da je 313 ili 19,64% od ukupno 1.594 ispitanih poduzetnika iskazalo spremnost za sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika.

Testiranjem hipoteze o proporciji osnovnog skupa utvrđeno je da je $sp = 0,00995$ te je uz petpostotnu granicu značajnosti odbačena hipoteza o proporciji u osnovnom skupu, tj. da je 25% poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika.

Spremnost na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja novih radnika od ukupnog broja poduzetnika ($N = 1.594$) iskazalo je svega 72 ili 4,5% poduzetnika, od kojih je 58 poduzeća i 14 obrta.

S obzirom na mali udio poduzetnika koji su iskazali interes za sudjelovanjem u programu razvoja novih radnika, podaci o oblicima suradnje nisu promatrani.

Testiranjem hipoteze o proporciji osnovnog skupa utvrđeno je da je $sp = 0,00520$ te je uz petpostotnu granicu značajnosti odbačena hipoteza o proporciji u osnovnom skupu, tj. da je 25% poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja novih radnika.

Na osnovi navedenih podataka može se zaključiti da je odbačena hipoteza da je 25% poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika.

3.5. Zainteresiranost poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije za osobno obrazovanje

S obzirom na to da je uočena niska povezanost postojanja razvojnih planova poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih zaposlenika istražene su i potrebe poduzetnika za osobnim obrazovanjem.

Od ukupnog broja ispitanih poduzetnika (N = 1.594) 737 poduzetnika ili 46,2% procijenilo je da nema dostatna znanja i vještine, 579 ili 36,3% da ima, a 278 ili 17,4% nije sigurno.

Tablica 10. Pregled broja poduzetnika prema samoprocjeni dostatnosti osobnih znanja i vještina

	Ukupni broj poduzetnika	Ima dostatna znanja i vještine	%	Nije sigurno	%	Nema dostatna znanja i vještine	%
Ukupno	1.594	579	36,3	278	17,4	737	46,2

Unatoč visoku udjelu poduzetnika koji su iskazali osobni nedostatak znanja i vještina (N = 737), svega 378 poduzetnika ili 51,3% onih koji su iskazali nedostatak znanja i vještina zainteresirano je za osobno obrazovanje.

S obzirom na povezanost znanja i povećanja konkurentnosti gospodarstva željelo se utvrditi jesu li poduzetnici zainteresirani za osobno obrazovanje. Stoga je postavljena hipoteza da je proporcija poduzetnika koji su zainteresirani za osobno obrazovanje 30%.

Testiranjem hipoteze o proporciji osnovnog skupa utvrđeno je da je $sp = 0,01066$. Uz petpostotnu granicu značajnosti odbačena je hipoteza o proporciji u osnovnom skupu, što znači da proporcija poduzetnika koji su iskazali interes za osobno obrazovanje nije 30%.

3.6. Područja potreba osobnog obrazovanja poduzetnika

S obzirom na odgovornost u organizaciji i vođenju poslovanja, planiranju, osiguranju resursa, tržišta i ostalim elementima koji nisu predmet ovog istraživanja

istražena su područja potreba za dodatnim znanjima i vještinama poduzetnika. Poduzetnici su mogli izabrati više ponuđenih odgovora.

Tablica 11. Interes poduzetnika za osobnim obrazovanjem prema područjima obrazovanja

Područje obrazovanja	Frekvencija odgovora			%
	Obrt	Poduzeće	Ukupno	
Marketinška znanja i vještine	463	51	514	36,74
Menadžerska znanja i vještine	46	68	114	8,15
Upravljanje ljudskim resursima	4	11	15	1,07
Komunikacijske vještine	31	16	47	3,36
Informatičko obrazovanje	112	61	173	12,37
Poduzetničko usavršavanje	93	59	152	10,86
Zakonska regulativa	29	30	59	4,22
Strani jezici	55	59	114	8,15
Stručna znanja i vještine	136	66	202	14,44
Ostalo	6	3	9	0,64
Sveukupno	975	424	1.399	100,00

Podaci o interesima poduzetnika (vlasnika obrta i odgovornih osoba u poduzeća) za područjima osobnog obrazovanja ukazuju na nejednak interes prema različitim područjima. Najveći udio poduzetnika koji su iskazali spremnost na dodatno obrazovanje prepoznaje potrebu za dodatnim marketinškim vještinama i njih je 514 ili 36,74%; slijede stručna znanja i vještine (202 poduzetnika ili 14,44%), informatičko obrazovanje (173 poduzetnika ili 12,37%), poduzetničko usavršavanje (152 poduzetnika ili 10,86%), menadžerska znanja i vještine (114 poduzetnika ili 8,15%), strani jezici (114 poduzetnika ili 8,15%), zakonska regulativa (59 poduzetnika ili 4,22%), upravljanje ljudskim potencijalima (15 poduzetnika ili 1,07%) i ostalo (9 poduzetnika ili 0,64%).

Različita područja potreba osobnog obrazovanja poduzetnika ukazuju na važnost procesa cjeloživotnog učenja poduzetnika koji su nositelji gospodarskog razvoja.

3.7. Plan razvoja poslovanja i interes za osobno obrazovanje poduzetnika

S obzirom na malu povezanost između postojanja razvojnih planova poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih

radnika istraživanjem se željelo utvrditi postoji li povezanost između postojanja razvojnih planova i interesa poduzetnika za osobno obrazovanje. Od 610 poduzetnika koji su iskazali interes za osobno obrazovanje 512 ili 83,9% ima, a 98 ili 16,1% nema plan razvoja poslovanja. Od 847 poduzetnika koji nisu zainteresirani za osobno obrazovanje 199 ili 14,0% ima, a 728 ili 86% nema plan razvoja poslovanja. Postavljena je nul-hipoteza da ne postoji povezanost između postojanja razvojnih planova i zainteresiranosti poduzetnika za osobno obrazovanje.

Tablica 12. Interes poduzetnika za osobno obrazovanje u odnosu na plan razvoja poslovanja

	Interes za osobno obrazovanje				Ukupno	%
	Zainteresirano je za osobno obrazovanje	%	Nije zainteresirano za osobno obrazovanje	%		
Imaju plan razvoja poslovanja	512	83,9	119	14,0	631	43,3
Nemaju plan razvoja poslovanja	98	16,1	728	86,0	826	56,7
Ukupno	610	100	847	100	1.457	100

Hi-kvadrat = 702,55; df = 1; $p > 0,01$; $C = 0,57$

Hi-kvadrat iznosi 702,55 te je uz jedan stupanj slobode i 99 postotnu vjerojatnost odbačena nul-hipoteza, pa se može zaključiti da i u osnovnom skupu poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije postoji povezanost između razvojnih planova poduzeća i zainteresiranosti poduzetnika za osobno obrazovanje.

Izračunom koeficijenta kontingencije C , koji iznosi 0,57, i korigiranog koeficijenta kontingencije, $C = 0,80$, utvrđena je visoka korelacija, što opravdava zaključak o izrazitoj povezanosti između razvojnog plana i potrebe poduzetnika za osobnim obrazovanjem.

4. Zaključci

Na temelju rezultata empirijskog istraživanja provedenog na uzorku od 1.594 poduzetnika u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji možemo sintetički prikazati zaključke.

Od ukupnog broja poduzetnika u promatranom razdoblju 43,3% ispitanika iskazalo je plan razvoja poslovanja u 2006. i 2007. godini, a samo 12,4% iskazalo je plan zapošljavanja 397 novih radnika. Istraživanjem je odbačena nul-hipoteza i utvrđena je neznatna korelacija između plana razvoja poslovanja i plana zapošljavanja radnika.

Prihvaćena je nul-hipoteza i potvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u potrebama za dodatnim znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika.

Međutim, iskazane potrebe za dodatnim znanjima postojećih radnika odnose se na potrebe za dodatnim stručnim znanjima (87,1%). Najveći udio prepoznatih potreba za dodatnim vještinama odnosi se na komunikacijske vještine (69,2%).

Najveći udio potreba za dodatnim znanjima budućih radnika odnosi se na stručna znanja (77,4%), a od potreba za dodatnim vještinama najveći udio odnosi se na komunikacijske vještine (38,5%) i kompjutorske vještine (35,3%).

Odbačene su i nul-hipoteze prema kojima ne postoji povezanost između razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim znanjima i vještinama postojećih radnika. Primjenom znanstvenih metoda utvrđene su neznatne korelacije između razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim znanjima, dok je utvrđena umjerena korelacija između razvojnih planova poduzeća i potreba za dodatnim vještinama postojećih radnika.

Za iskazana buduća radna mjesta odbačene su nul-hipoteze prema kojima ne postoji povezanost između plana razvoja poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima i vještinama. Utvrđena je niska korelacija između plana razvoja poduzetnika i potreba za dodatnim znanjima te neznatna korelacija između plana razvoja poduzetnika i potreba za dodatnim vještinama budućih radnika.

Polazište hipoteza o spremnosti poduzetnika na sudjelovanje u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika proizišlo je iz deklariranog nezadovoljstva poduzetnika obrazovanjem učenika. Stoga je hipoteza pretpostavila proporciju od 25% poduzetnika koji su spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i novih radnika. Međutim, hipoteza je odbačena.

Unatoč iskazanoj nespremnosti poduzetnika za sudjelovanjem u razvoju programa obrazovanja, oni su ipak više spremni sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika (19,6%) nego novih radnika (4,5%).

Visok udio – 46,2 % ili 737 ispitanih poduzetnika – procijenio je da nema dostatna znanja i vještine, a svega 378 ili 51,3% poduzetnika koji su iskazali nedostatak znanja i vještina zainteresirano je za osobno obrazovanje.

Postavljena hipoteza o proporciji od 30% poduzetnika koji su zainteresirani za osobno obrazovanje odbačena je.

Odbačena je nul-hipoteza i utvrđeno je da postoji visoka korelacija između razvojnih planova i potreba za osobnim obrazovanjem poduzetnika.

Pregled udjela poduzetnika koji su iskazali interes u odnosu na ponuđene odgovore o područjima obrazovanja za koje su zainteresirani potvrđuje hipotezu da postoje razlike u područjima potreba osobnog obrazovanja poduzetnika. Poduzetnici prepoznaju najveću potrebu za marketinškim vještinama (514 poduzetnika ili 36,74%), slijede stručna znanja i vještine (202 poduzetnika ili 14,44%), informatičko obrazovanje (173 poduzetnika ili 12,37%), poduzetničko usavršavanje (152 poduzetnika ili 10,86%), menadžerska znanja i vještine i strani jezici s po 114 poduzetnika ili 8,15%, zakonska regulativa (59 poduzetnika ili 4,22%), upravljanje ljudskim potencijalima (15 poduzetnika ili 1,07%) i ostalo (9 poduzetnika ili 0,64%).

Korjenite promjene u poslovnom okruženju poduzeća nastaju u okviru dvaju procesa: globalizacije i primjene visokih tehnologija temeljenih na znanju. Teorija i praksa pokazuju da znanje postaje osnovni preduvjet gospodarskog razvoja, a ključni nositelji razvoja postaju ljudski potencijali. Tržište rada u takvom je promjenjivom okruženju suočeno s neravnotežom ponude i potražnje znanja i vještina radnika. Unatoč tome, rezultati istraživanja ukazali su na to da poduzetnici nedovoljno planiraju poslovanje i zapošljavanje. Istovremeno, ako planiraju poslovanje, nedovoljno povezuju planove razvoja sa zapošljavanjem i potrebama za dodatnim znanjima i vještinama radnika koji će realizirati planove razvoja poslovanja. Teško je očekivati deklarirani razvoj gospodarstva temeljenog na znanju ako nositelji gospodarske aktivnosti, poduzetnici, jasno ne prepoznaju potrebe planiranja te važnost dodatnih znanja i vještina postojećih i budućih radnika.

Poduzetnici vrlo često iskazuju nezadovoljstvo obrazovnim sustavom navodeći neusklađenost programa obrazovanja s potrebama radnih mjesta. Posljedice se prepoznaju u neravnoteži ponude i potražnje na tržištu rada. Međutim, prema rezultatima istraživanja, poduzetnici nisu spremni bitnije sudjelovati u razvoju programa obrazovanja učenika i nezaposlenih radnika.

Unatoč prepoznavanju nedostatka osobnih znanja i vještina, poduzetnici nisu adekvatno zainteresirani za sudjelovanje u osobnom obrazovanju.

Iz navedenog proizlazi zaključak da je za usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada važno intenzivirati obrazovanje poduzetnika. Poznavanje tehnika i metoda planiranja poslovanja i zapošljavanja, analiza radnih mjesta i povezivanje zahtjeva radnih mjesta s potrebama za znanjima i vještinama postojećih i budućih radnika može osigurati kvalitetniju informaciju za prilagodbu programa obrazovanja na svim razinama. Teško je očekivati da će poduzetnici moći osigurati korisne informacije kreatorima programa obrazovanja prije nego što sami budu osposobljeni analizirati radna mjesta i potrebe radnih mjesta u odnosu na razvojne planove.

Neravnoteža na tržištu rada zahtijeva partnerski pristup u kojem važnu ulogu imaju potrebe i interesi zainteresiranih dionika. U nacionalnim i regionalnim

razvojnim dokumentima prepoznato je značenje obrazovanja za usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada. Međutim, u većini dokumenata definiran je krajnji cilj, ali ne i aktivnosti koje treba poduzeti da se realiziraju postavljeni ciljevi. Cilj partnerskog pristupa zainteresiranih dionika (gospodarske i obrtničke komore, Zavod za zapošljavanje, srednje škole, ustanove za obrazovanje odraslih) jest prepoznavanje potreba interesnih skupina na osnovi kojih se postižu dogovori oko aktivnosti čiji je cilj rješavanje zajedničkih problema. Partnerstvo radi unapređenja obrazovanja radi usklađivanja ponude i potražnje na tržištu rada moguće je realizirati preko sljedećih aktivnosti:

- ispitivanja potreba za znanjima i vještinama poduzetnika (priprema i provedba ispitivanja, analiza rezultata),
- izrade programa obrazovanja u skladu s rezultatima analize potreba (implementacija sadržaja u redovite programe obrazovanja i programe obrazovanja odraslih),
- poticanja uključivanja nezaposlenih osoba u programe obrazovanja (informiranje i sufinanciranje obrazovanja nezaposlenih osoba),
- poticanja uključivanja zaposlenih osoba i poduzetnika u programe obrazovanja u skladu s analizom potreba (informiranje i sufinanciranje uključivanja zaposlenih osoba i poduzetnika).

Velik porast udjela osoba s visokim i višim obrazovanjem u radnoj snazi osigurava kvalitetu na tržištu rada i konkurentnost gospodarstva. Ipak, obrazovanost stanovništva nuždan je, ali ne i dovoljan uvjet osiguranja ravnoteže na tržištu rada i konkurentnosti gospodarstva. Kvaliteta obrazovanja nije samo pitanje formalnog znanja, već i razvoja vještina, sposobnosti učenja i aktivnog stava prema radnom okruženju.

Međutim, obrazovna struktura stanovništva neće riješiti problem neusklađenosti ponude i potražnje za znanjima i vještinama na tržištu rada. Različita razvijenost regija u Hrvatskoj upućuje na zaključak da se problem ne može riješiti centralizirano na nacionalnoj razini. Stoga je moguće rješenje lokalno partnerstvo zainteresiranih dionika čiji bi zadatak bio analiza potreba za znanjima i vještinama lokalnog poduzetništva i implementacija spoznaja u programe obrazovanja.

Literatura

- Dryden, G., Vos, J. (2001), *Revolucija u učenju*. Zagreb: Educa.
- Mužić, V. (1986). *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Sarajevo: Svjetlost.
- Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci.

Zakon o računovodstvu. Zagreb: Narodne novine, 146/05.

Pravilnik o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2002.). Zagreb: Narodne novine, 52/2003.

The Needs for Additional Knowledge and Skills in the Work Market of the Bjelovar-Bilogora County

Summary

During the last two decades, considerable changes took place in the economy; these changes have exercised major impact on the work market. In the Bjelovar-Bilogora County, a high level of unemployment is present, particularly among young persons with no work experience, and there is an increase in the share of persons having been unemployed for a long period in the total unemployment statistics. The fact remains that the supply of work force does not fulfil the needs of the economy.

In 2006, a research of the needs for additional knowledge and skills in the economy sector of the Bjelovar-Bilogora County was conducted. A sample of 1,594 firms and businesses was analysed to find out in which areas additional knowledge and skills of present and future employees and entrepreneurs in firms and businesses were needed, and to determine the correlation between the developmental plans of the entrepreneurs on the one hand and the needs for additional knowledge and skills on the other. It was established there was a slight correlation between business development plans and employment plans. It was further established that no statistically significant difference existed in the areas, in which additional knowledge and skills of present and future employees were needed. The entrepreneurs do recognise whether there is a need for additional knowledge and skills of present and future employees. Business development plans are tighter linked to the needs for additional knowledge and skills of present and future employees, though the entrepreneurs are not prepared to participate in the realisation of training programmes for students and workers. The entrepreneurs estimate that their own knowledge and skills are not adequate; however, they have demonstrated no notable level of interest in attending training programmes.

A very important determinant in the County's economic development is to harmonise the work market supply with the demands of the economy. The key issue in the context of linking the local educational and economic subsystems is therefore primarily the need to intensify the training programmes for entrepreneurs. The knowledge of techniques and methods for planning business operation and employment, the analysis of jobs and its linking to the demands related to jobs, for which employees need to dispose of additional knowledge and skills, may ensure higher-quality information regarding the adjustment of training programmes at all levels.

Keywords: education; life-long learning; knowledge; skills; work market; knowledge market; employability.

Mr. sc. Tatjana Badrov
Mihanovićeveva 8a, 43000 Bjelovar
tanja@poslovnj-park.hr